

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2013. Prezenta traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Această traducere nu obligă Curtea. Pentru mai multe informații, a se vedea indicația cu privire la drepturile de autor de la sfârșitul acestui document.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

MAREA CAMERĂ

CAUZA X c. LETONIEI

(Cererea nr. 27853/09)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

26 noiembrie 2013

Prezenta hotărâre este finală dar poate fi supusă revizuirii de formă.

În cauza X c. Letoniei,

Curtea Europeană, în formațiune de Mare Cameră, compusă din:

Dean Spielmann, *Președinte*,
Nicolas Bratza,
Guido Raimondi,
Ineta Ziemele,
Mark Villiger,
Nina Vajić,
Khanlar Hajiyev,
Danutė Jočienė,
Ján Šikuta,
Päivi Hirvelä,
George Nicolaou,
Zdravka Kalaydjieva,
Nebojša Vučinić,
Angelika Nußberger,
Julia Laffranque,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Linos-Alexandre Sicilianos, *judecători*,

și Michael O'Boyle, *Grefier Adjunct*,

după ce a deliberat în secret la 10 octombrie 2012 și 25 septembrie 2013,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la ultima dată menționată:

PROCEDURĂ

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 27853/09) îndreptată împotriva Republicii Letonia, prin care un cetățean al acestei țări, d-ra X (reclamanta) a sesizat Curtea la data de 8 mai 2009, în baza articolului 34 al Convenției pentru Drepturile și Libertățile Fundamentale ale Omului ("Convenția"). Președintele Marii Camere a autorizat din oficiu nedivulgarea identității reclamantei (articolul 47 § 3 din regulamentul Curții).

2. Reclamanta a fost reprezentată de către Dl. R. Strauss, avocat practicant la Riga. Guvernul Letoniei ("Guvernul") a fost reprezentat de către Agentul său, D-na K. Līce.

3. Reclamanta a pretins că decizia instanțelor din Letonia, prin care s-a dispus întoarcerea fiicei sale în Australia, în baza Convenției asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, adoptată la Haga la 25 Octombrie 1980, a încălcat dreptul său la respectarea vieții de familie, în sensul articolului 8 al Convenției.

4. Cererea a fost repartizată Secției a Treia a Curții (articolul 52 § 1). La 15 noiembrie 2011, o Cameră a acestei Secții, compusă din următorii

judecători: Josep Casadevall, *Președinte*, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis López Guerra și Kristina Pardalos, și Santiago Quesada, Grefier de Secție, au declarat cererea admisibilă și au adoptat o hotărâre. A fost declarată, cu majoritate de voturi, încălcarea articolului 8 al Convenției. Opinia disidentă a judecătorilor Myjer și López Guerra a fost anexată hotărârii, care a fost pronunțată la data de 13 decembrie 2011.

5. La 13 martie 2012, Guvernul a solicitat retrimiteră cauzei în fața Marii Camere, conform articolului 43 din Convenție. Cererea a fost aprobată de colegiul Marii Camere la 4 iunie 2012.

6. Compoziția Marii Camere a fost stabilită în conformitate cu prevederile articolului 26 §§ 4 și 5 al Convenției și articolului 24 din Regulamentul Curții. Judecătorii Nicolas Bratza și Nina Vajić au continuat să participe la deliberările finale după expirarea mandatelor lor, în baza articolului 23 § 3 din Convenție și articolului 24 § 4 din Regulamentul Curții.

7. Reclamanta și Guvernul, au depus observații suplimentare (articolul 59 § 1). În plus, au mai fost primite comentarii din partea Guvernelor Finlandez și Ceh, precum și din partea organizației non-guvernamentale Centrul Reunite pentru răpiri internaționale de copii, Președintele autorizând intervenția lor în procedura scrisă (articolul 36 § 2 din Convenție și regula 44 § 3).

8. O audiere publică s-a ținut la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg, în data de 10 octombrie 2012 (articolul 59 § 3).

S-au prezentat în fața Curții:

– *pentru Guvern:*

Dna. K. Līce, *Agent*,

Dna. I. Reine, *Avocat*,

Dna. A. Rutka-Kriškalne, *Consilier*;

– *pentru reclamantă:*

Dl. Roberts Strauss, *Avocat*.

Curtea a audiat intervențiile D-nei K. Līce și D-lui Strauss.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

9. Reclamanta s-a născut în 1974 și acum locuiește în Australia. Ea este cetățean al Letoniei iar, în anul 2007, a dobândit cetățenia australiană.

10. După ce l-a cunoscut pe T. și a început o relație cu acesta, la începutului anului 2004, ea s-a mutat către sfârșitul anului în apartamentul acestuia, deși era încă măritată cu un alt bărbat, R.L., de care a divorțat la data de 24 noiembrie 2005.

11. La 9 februarie 2005, reclamanta a născut o fetiță, E.. Certificatul de naștere al copilului nu menționează numele tatălui și nici un test pentru stabilirea paternității nu a fost efectuat. Reclamanta, care încă locuia cu T., a beneficiat ulterior de alocații monoparentale. În ciuda degradării relațiilor lor, reclamanta a continuat să locuiască împreună cu T., în calitate de chiriaș.

12. La 17 iulie 2008, reclamanta a părăsit Australia împreună cu fiica sa, atunci în vârstă de trei ani și cinci luni, și s-a mutat în Letonia.

A. Procedurile din Australia

13. La 19 august 2008, T. a deschis o acțiune la Tribunalului pe probleme de familie din Australia, în scopul stabilirii drepturilor sale părintești asupra copilului. În sprijinul pretenției sale acesta a mărturisit într-o declarație scrisă că: din 2004 a fost implicat într-o relație cu reclamanta, care i-a indicat tot timpul că el este tatăl copilului; înțelegerea cu privire la închirierea apartamentului a fost fictivă și de comun acord; a făcut declarații false serviciilor de asistență socială pentru ca reclamanta să poată beneficia de alocațiile monoparentale. T. a pretins că reclamanta a părăsit Australia împreună cu copilul fără acordul său, încălcând articolul 3 al Convenției de la Haga, și că s-a mutat în Letonia într-o locație necunoscută. În sprijinul afirmațiilor sale acesta a depus corespondența electronică purtată cu membrii familiei sale.

14. Reclamanta nu a fost prezentă, deși, aparent, a fost invitată prin diferite mijloace să participe la ședință sau să o urmărească prin intermediul telefonului.

15. Printr-o hotărâre din 6 noiembrie 2008, Tribunalul pe probleme de familie din Australia a recunoscut lui T. paternitatea față de E. și a constatat că reclamanta și T. și-au exercitat în comun responsabilitatea parentală asupra copilului de la momentul nașterii. Judecătorul a adăugat că examinarea cauzei se va relua după revenirea copilului în Australia, precizând următoarele:

“... totuși, eu nu sunt în măsură să mă pronunț dacă prezența copilului în Letonia este consecința unei deplasări sau rețineri ilicite. Cu tot respectul, este datoria instanțelor din Letonia să se pronunțe asupra acestei chestiuni.”

16. Reclamanta nu a contestat acesta hotărâre.

B. Procedurile din Letonia

17. La 22 septembrie 2008, Ministerul Familiei și Protecției Copilului, organul abilitat pentru implementarea Convenției de la Haga, a primit din partea omologului Australian o cerere prin care T. solicita, în baza acestei convenții internaționale, revenirea copilului în Australia. Solicitarea a fost însoțită de o declarație autenticată ce prevedea legislația australiană pertinentă și care certifica, fără a aduce prejudiciu chestiunii cu privire la paternitate, că la data la care minora a fost scoasă de pe teritoriul Australiei, T. își exercita autoritatea parentală comună asupra copilului, în sensul articolului 5 al Convenției de la Haga.

18. La 19 noiembrie 2008, Judecătoria Zemgale din Riga (“Judecătoria”) a analizat cererea în prezența lui T. și a reclamantei.

19. În cadrul audierii reclamanta a contestat cererea lui T.. Ea a explicat că nu există niciun motiv pentru care acesta să fie recunoscut ca tată, din moment ce, la momentul nașterii copilului, ea era încă căsătorită cu un alt bărbat și că, anterior plecării ei din Australia, T. nu și-a exprimat niciodată dorința de a-i fi recunoscută paternitatea. Ea a pretins că T. devenise ostil și câteodată agresiv împotriva ei și a chemat drept martori persoane care au vizitat-o în Australia. Reclamanta a mai precizat că T. a inițiat acțiunea doar în scopul de a profita de aceasta în cadrul unor proceduri penale care ar fi fost deschise împotriva lui în Australia.

20. Reprezentanții *Bāriņtiesa*, o instituție de tutelă și curatelă, înființată de către Consiliul Local Riga, a solicitat respingerea cererii lui T., argumentând că, pe de o parte, la momentul părăsirii Australiei, reclamanta era o mamă singură și că, pe de altă parte, copilul a dezvoltat legături cu Letonia.

21. Printr-o hotărâre din 19 noiembrie 2008, Judecătoria a admis cererea lui T. și a dispus întoarcerea imediată a copilului în Australia și, în orice caz, nu mai târziu de șase săptămâni de la data hotărârii. Observând că instanțele australiene au stabilit că reclamanta și T., exercită împreună autoritatea parentală, Judecătoria a statuat, în primul rând, că instanțele din Letonia nu au competența, nici de a anula respectiva hotărâre, nici de a interpreta și aplica dreptul australian. În continuare, Judecătoria a argumentat că, în aplicarea Articolelor 1 și 14 ale Convenției de la Haga, instanțele din Letonia nu aveau competența să hotărască cu privire la responsabilitatea parentală a lui T. asupra copilului, ci doar să se pronunțe cu privire la plecarea minorei din Australia și posibila ei întoarcere. Instanța a apreciat îndepărtarea minorei ca fiind ilicită, desfășurându-se fără

consimțământul lui T.. Cât privește aplicabilitatea articolului 13 al Convenției de la Haga, Judecătoria a statuat că, în lumina fotografiilor și a copiilor corespondenței electronice purtate cu rudele lui T., acesta s-a preocupat de copil anterior plecării sale în Letonia. În timp ce a luat notă de declarațiile martorilor privitoare la certurile dintre părți și de faptul că T. a avut un comportament irascibil față de reclamantă și copil, Judecătoria a considerat că acest lucru nu îi permite să concluzioneze că T. nu a avut grijă de copil. În final, instanța a respins ca nefondată acuzația potrivit căreia întoarcerea minorei reprezenta un risc de traume psihologice.

22. Reclamanta a introdus recurs, argumentând că, la momentul părăsirii Australiei, ea a fost unicul părinte în drept și în fapt al copilului și că, mai mult, întoarcerea fiicei sale în Australia ar expune-o traumelor psihologice. În sprijinul acestei din urmă afirmații, reclamanta a înaintat un certificat întocmit la solicitarea sa de către un psiholog, după pronunțarea hotărârii instanței de fond. Acest certificat, emis în urma examinării lui E. la data de 16 decembrie 2008, prevedea următoarele:

“Deși rezultă din examinare că dezvoltarea ei este adecvată cu privire la cunoștințe și limbă, copilul nu este capabil, dat fiind vârsta, să spună unde ar prefera să trăiască... Ținând cont de vârsta minorei și legăturile ei emoționale cu mama sa, normale pentru această vârstă, confortul său emoțional se bazează în principal pe și este în strânsă legătură cu echilibrul psihologic [al reclamantei]... Minora are nevoie de prezența zilnică a mamei sale și să locuiască cu aceasta în permanență, în același loc. Considerând vârsta acesteia – trei ani și zece luni – o separare imediată de mama sa trebuie exclusă, altfel minora riscă traume psihologice, în sensul că sentimentul de securitate și încrederea în sine i-ar putea fi afectate.”

23. În recurs, reclamanta a mai susținut că limba maternă a minorei este letona, că a urmat activități pre-școlare în Letonia, că nu are nici un fel de legături cu Australia și că aceasta are nevoie de prezența mamei. Ea a pretins că T. nu le-a ajutat niciodată financiar și că le-a maltratat. În plus, ea a criticat instanța de fond pentru că nu a solicitat informații din partea autorităților australiene cu privire la cazierul lui T., condamnările anterioare și acuzațiile de corupție care ar fi fost aduse împotriva lui. De asemenea, ea a mai susținut că dacă ar trebui să se întoarcă în Australia ar fi șomeră și nu ar avea niciun fel de venit și a criticat Judecătoria pentru faptul că a omis să-i asigure măsuri de protecție în cazul întoarcerii.

24. La 6 ianuarie 2009, la cererea reclamantei, Judecătoria a dispus suspendarea executării hotărârii din 19 noiembrie 2008, prin care se dispunea întoarcerea copilului, până la finalizarea procedurii de recurs. Bazându-se pe Preambulul Convenției de la Haga, instanța a considerat că interesul superior al minorei trebuie să primeze întoarcerii imediate, că minora este atașată de mamă și că, conform raportului psihologic înaintat de reclamantă, o întrerupere imediată a contactului cu mama sa ar traumatiza-o.

25. La 26 ianuarie 2009, în urma unei ședințe de judecată desfășurată în prezența ambelor părți, Tribunalul Riga (*Rīgas Apgabaltiesa*) a menținut hotărârea instanței de fond. Acesta a considerat cererea lui T. conformă cu

prevederile Convenției de la Haga, luând notă de termenele limită pe care aceasta le prevede și de faptul că recunoașterea hotărârii instanței australiene nu presupunea vreo formalitate ori analiză. În plus, a considerat că instanța inferioară a decis corect, în baza întregului probatoriu relevant, în special scrisorile și fotografiile depuse, că T. a avut grijă de minoră. În răspuns la argumentele reclamantei și ale reprezentanților *Bāriņtiesa* cu privire la pretinsa lipsă de informații cu privire la situația minorei în eventualitatea întoarcerii în Australia, tribunalul a statuat că:

“nu există motive pentru a pune la îndoială calitatea serviciilor și a protecției sociale acordate copiilor în Australia, având în vedere că, conform [declarației autentificate], legislația Australiană prevede, inter alia, siguranța copiilor și protecția [lor] împotriva reținerii în cadrul familiei.”

26. Cu privire la acuzațiile reclamantei, Tribunalul a decis următoarele:

“[Instanța] respinge ... acuzația că [T.] a maltratat [reclamanta] și minora, cât și [acuzația] că acesta era pasibil de pedeapsa cu închisoarea datorită [acuzațiilor penale ce i-au fost aduse] din moment ce, nici o probă nu a fost prezentată care să susțină, chiar și indirect, aceste acuzații.

Nici concluzia [evaluării psihologice] din 16 decembrie 2008 nu poate servi drept dovadă împotriva întoarcerii copilului către Statul solicitant. Deși concluzia statuează că minora are nevoie de mama sa și că încheierea imediată a contactului dintre mamă și copilul ei ar trebui exclusă, problema ridicată în fața instanței nu privește dreptul la încredințare... Conform articolului 19 al Convenției de la Haga, o decizie în conformitate cu această convenție cu privire la înapoierea unui copil nu va fi considerată o hotărâre pe fond cu privire la orice problemă legată de încredințare.

[Curtea] consideră că... [copilul]...nu a atins vârsta sau nivelul de maturitate care i-ar permite să-și exprime opinia cu privire la întoarcerea în Australia.”

27. La 5 februarie 2009, un executor judecătoresc a cerut reclamantei, ca până cel târziu la data de 19 februarie 2009, să se supună hotărârii de înapoiere a copilului. Reclamanta a refuzat.

28. La o dată nespecificată, un executor judecătoresc a introdus la Judecătoria o acțiune pentru executarea ordinului de înapoiere a copilului. În același timp, Judecătoria, fiind sesizată cu o cerere din partea reclamantei pentru suspendarea executării ordinului de înapoiere a copilului pe o perioadă între șase și douăsprezece luni, a programat o audiere la data de 16 aprilie 2009.

29. La 6 martie 2009, la solicitarea lui T., Autoritatea Centrală din Letonia a cerut Centrului *Bāriņtiesa* să verifice condițiile de viață ale minorei și să sa-i aducă la cunoștință reclamantei cererea lui T. de a-și vedea copilul.

30. La 14 martie 2009, T. s-a întâlnit din întâmplare cu reclamanta și cu E. în apropierea unui centru de cumpărături. Profitând de situație, acesta a luat-o pe E. și a condus-o cu mașina până la Tallinn (Estonia) de unde au început călătoria de întoarcere în Australia. La 16 martie 2009, Autoritatea Centrală Letonă, în răspuns la o solicitare din partea omologului estonian

cu privire la autorizarea zborului lui T. către Helsinki, a furnizat informații privitoare la dreptul lui T. de a se întoarce în Australia împreună cu fiica sa.

31. O plângere depusă ulterior de reclamantă pentru răpire a fost respinsă, fiind o contestație disciplinară împotriva Autorității Centrale Letone; cererea reclamantei pentru suspendarea executării ordinului de întoarcere devenind lipsită de obiect.

C. Situația din Australia de la întoarcerea copilului

32. În septembrie 2009, Tribunalul pe probleme de familie Australian, a casat toate deciziile anterioare cu privire la drepturile părintești și a hotărât că T. exercita autoritatea parentală exclusivă asupra copilului. În timp ce i-a interzis reclamantei să facă vreo declarație publică cu privire la copil, Tribunalul i-a permis să-și viziteze fiica sub supravegherea unui lucrător social. Instanța i-a mai interzis să se adreseze fiicei sale în limba letonă și a dispus ca, până la împlinirea vârstei de unsprezece ani de către minoră, reclamantei îi este interzis dreptul de a vizita sau comunica prin orice mijloace cu orice instituție pentru protecția copilului, grădiniță sau școală frecventată de fiica sa, sau cu un părinte ori oricare alt copil ce frecventează aceeași instituție.

33. În fața Marii Camere, Guvernul s-a referit la un articol apărut în presa letonă în octombrie 2011 care conținea declarații ale surorii reclamantei din care reieșea că reclamanta s-a întors în Australia, și-a găsit locuință și lucra într-o instituție de ajutor social de stat. Guvernul a mai precizat că reclamanta se afla în contact regulat cu fiica sa, întâlnindu-se cu aceasta de două ori pe săptămână într-un centru de ajutor social și că a putut să o vadă și în absența unui lucrător social.

II. DREPTUL INTERN ȘI INTERNAȚIONAL PERTINENT ȘI PRACTICA

A. Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii

34. Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii prevede următoarele în părțile relevante:

“Statele semnatare ale prezentei convenții,

Profund convinse că interesul copilului este de importanță primordială în orice problemă privind încredințarea sa,

Dorind să protejeze copilul, pe plan internațional, împotriva efectelor dăunătoare ale unei deplasări sau neînapoierei ilicite și să întocmească proceduri în vederea garantării imediaței înapoieri a copilului în statul reședinței sale obișnuite, precum și de a asigura protecția dreptului de vizitare

Au hotărât să încheie o convenție în acest scop și au căzut de acord asupra dispozițiilor următoare -

...

Articolul 1

Prezenta convenție are drept obiect -

(a) de a asigura înapoierea imediată a copiilor deplasați sau reținuți ilicit în orice stat contractant; și

(b) de a face să se respecte efectiv în celelalte state contractante drepturile privind încredințarea și vizitarea, care există într-un stat contractant.

...

Articolul 3

deplasarea sau neînapoierea unui copil se consideră ilicită -

(a) când are lor prin violarea unui drept privind încredințarea, atribuit unei persoane, unei instituții sau oricărui alt organism acționând fie separat fie împreună, prin legea statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înaintea deplasării sau neînapoierii sale; și

(b) dacă la vremea deplasării sau neînapoierii acest drept era exercitat în mod efectiv, acționându-se în mod separat sau împreună ori ar fi fost altfel exercitate dacă asemenea împrejurări nu ar fi survenit.

Dreptul privind încredințarea, vizat la litera a) poate rezulta, între altele, dintr-o atribuire de plin drept, dintr-o hotărâre judecătorească sau administrativă sau dintr-un acord în vigoare potrivit dreptului aceluia stat.

Articolul 4

Convenția se aplică oricărui copil care își avea reședința obișnuită într-un stat contractant imediat înainte de încălcarea drepturilor privind încredințarea sau vizitarea. Aplicarea convenției încetează când copilul atinge vârsta de 16 ani.

Articolul 5

În înțelesul prezentei convenții -

(a) “dreptul privind încredințarea” cuprinde dreptul cu privire la îngrijirile cuvenite persoanei copilului și, îndeosebi, acela de a hotărî asupra locului reședinței sale;

(b) “dreptul de vizitare” include dreptul de a duce copilul pentru o perioadă limitată în alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite.

...

Articolul 11

Autoritățile judiciare sau administrative ale oricărui stat contractant urmează să procedeze de urgență în vederea înapoierii copilului.

Când autoritatea judiciară sau administrativă sesizată nu a statuat, într-un termen de șase săptămâni din momentul sesizării sale, reclamantul sau autoritatea centrală a

statului solicitat, din proprie inițiativă sau la cererea oficială a statului solicitat, poate cere o declarație asupra motivelor acestei întârzieri.

Articolul 12

Când un copil a fost deplasat sau reținut ilicit în sensul articolului 3 și, o perioadă de mai puțin de un an s-a scurs cu începere de la deplasare sau neînapoiere din momentul introducerii cererii înaintea autorității judiciare sau administrative a statului contractant unde se află copilul, autoritatea sesizată dispune înapoierea sa imediată.

Autoritatea judiciară sau administrativă, sesizată fiind chiar după expirarea perioadei de un an prevăzute la alineatul precedent, urmează, de asemenea, să dispună înapoierea copilului, afară dacă se stabilește că copilul s-a integrat în noul său mediu.

Când autoritatea judiciară sau administrativă a statului solicitat are motive de a crede că copilul a fost luat într-un alt stat, ea poate suspenda procedura sau să respingă cererea de înapoiere a copilului.

Articolul 13

Prin excepție de la prevederile articolului precedent, autoritatea judiciară sau administrativă a statului solicitat nu este ținută să dispună înapoierea copilului, dacă persoana, instituția sau organismul care se împotrivește înapoierii sale stabilește -

(a) că persoana, instituția sau organismul care avea în îngrijire copilul, nu exercita efectiv dreptul privind încredințarea la data deplasării sau înapoierii ori consimțise sau achiesase ulterior acestei deplasări sau neînapoieri; sau

(b) că există un risc grav ca înapoierea copilului să-l expună unui pericol psihic sau fizic sau ca în orice alt chip să-l situeze într-o situație intolerabilă.

Autoritatea judiciară sau administrativă poate, de asemenea, să refuze a dispune înapoierea copilului, dacă constată că acesta se împotrivește la înapoierea sa și că a atins o vârstă sau nivel de maturitate care face necesar să se țină seama de opinia sa.

La aprecierea împrejurărilor vizate în acest articol, autoritățile judiciare sau administrative, urmează să țină seama de informațiile puse la dispoziție de autoritatea centrală sau orice altă autoritate competentă a statului în care se află reședința obișnuită a copilului privitor la situația sa socială.

Articolul 14

Pentru a stabili existența unei deplasări sau a unei neînapoieri ilicite în sensul articolului 3, autoritatea judiciară sau administrativă a statului solicitat poate să țină seama în mod direct de legea și de hotărârile judiciare sau administrative recunoscute sau nu în mod formal în statul în care se află reședința obișnuită a copilului, fără a recurge la procedurile specifice asupra dovedirii acestui drept sau pentru recunoașterea hotărârilor străine care altfel ar fi aplicabile.

...

Articolul 16

după ce vor fi fost informate despre deplasarea ilicită a unui copil sau despre neînapoierea sa în sensul articolului 3, autoritățile judiciare sau administrative ale statului contractant unde copilul a fost deplasat sau reținut nu vor mai putea statua asupra fondului dreptului privind încredințarea până când nu se va stabili că nu se află

întrunite prevederile prezentei convenții pentru înapoierea copilului sau până când o perioadă rezonabilă nu se va fi scurs fără ca o cerere pentru aplicarea convenției să se fi făcut.

Articolul 17

Singura împrejurare că o hotărâre privitoare la încredințare a fost pronunțată sau este susceptibilă să fie recunoscută în statul solicitat nu poate justifica refuzul de a retrimite copilul potrivit prevederilor acestei convenții, dar autoritățile judiciare sau administrative ale statului solicitat pot lua în considerare motivele acestei hotărâri care ar intra în sfera de aplicare a convenției.

...

Articolul 19

o hotărâre asupra înapoierii copilului, pronunțată în cadrul convenției, nu afectează fondul dreptului privind încredințarea.

Articolul 20

Înapoierea copilului potrivit dispozițiilor articolului 12 poate fi refuzată în cazul în care nu ar fi permisă de principiile fundamentale ale statului solicitat cu privire la salvagardarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

...”

35. Raportul explicativ la Convenția din 1980 de la Haga asupra răpirii de copii, întocmit de către Elisa Pérez-Vera și publicat de Conferința din 1982 de la Haga asupra Dreptului Internațional Privat (HCCH), urmărește să scoată în evidență principiile care stau la baza convenției din 1980 și să ofere comentarii detaliate acelor care trebuie să aplice prevederile convenției. Reiese din acest raport că, în scopul de a descuraja posibilitatea părintelui răpitor de a-și legaliza acțiunea în statul primitor, convenția consacră, pe lângă aspectul preventiv, restaurarea statu-quo-ului printr-un ordin de înapoiere imediată a copilului, care ar permite restabilirea situației modificată unilateral în mod ilicit. Respectarea drepturilor privind încredințarea este aproape în întregime absentă din domeniul de aplicare al convenției, această problemă făcând obiectul unei acțiuni în fața instanțelor competente din statul în care copilul își avea domiciliu în mod obișnuit înainte de îndepărtare. Filozofia convenției de la Haga este lupta împotriva înmulțirii răpirilor internaționale, bazată întotdeauna pe dorința de a proteja copii, acționând ca un interpret al intereselor lor reale. Astfel, obiectivul prevenției și înapoierii imediate corespunde unui concept specific de ”interes superior al copilului”. Totuși, după cum îndepărtarea copilului ar putea fi justificată de motive obiective legate fie de persoana sa, fie de mediul în care el sau ea se simt cel mai apropiați, convenția permite câteva excepții de la obligațiile generale ale statelor de a asigura înapoierea imediată (§ 25). Din moment ce înapoierea copilului reprezintă principiul de bază al Convenției, excepțiile de la obligația generală de a garanta acest principiu, formează un element important în înțelegerea exactă a întinderii

acestei obligații, și este posibil să se distingă excepții care-și găsesc justificarea în trei principii diferite (§ 27). În primul rând, autoritățile din statul solicitat nu sunt ținute să dispună întoarcerea copilului dacă persoana care solicită înapoierea nu exercita în mod real drepturi specifice custodiei sau când reiese din comportamentul lui sau ei acceptarea noii situații (§ 28). În al doilea rând, paragrafele 1b și 2 ale articolului 13 conțin excepții care, în mod evident, derivă din considerarea interesului superior al copilului, pe care convenția îl definește în mod concret. Prin urmare, interesul superior al copilului de a nu fi îndepărtat de la domiciliul său obișnuit fără garanții suficiente privind stabilitatea în noul mediu cedează în fața interesului primar al oricărei persoane de a nu fi expusă pericolului fizic și psihic sau de a fi pusă într-o situație intolerabilă (§ 29). În ultimul rând, nu există nicio obligație de a înapoia un copil când, întoarcerea lui sau ei ”nu ar fi permisă de principiile fundamentale ale statului solicitat cu privire la salvagardarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale” în sensul articolului 20 (§ 31). Raportul explicativ, care stabilește aceste excepții, subliniază, de asemenea, existența marjei de apreciere inerentă funcției judiciare.

36. În 2003, HCCH a publicat Partea a doua a ”Ghidului de bune practici în temeiul Convenției de la Haga din 25 Octombrie 1980 asupra aspectelor civile privind răpirile internaționale de copii”. Deși inițial destinat noilor state contractante și fără caracter obligatoriu, mai ales cu privire la autoritățile judiciare, acest document urmărește facilitarea implementării convenției prin propunerea de numeroase recomandări și clarificări. Ghidul subliniază în mod repetat importanța Raportului Explicativ la Convenția din 1980 în interpretarea coerentă și înțelegerea Convenției din 1980 (a se vedea, de exemplu punctele 3.3.2 ”Implicații ale abordării transformării” și 8.1 ”Raport explicativ asupra convenției: Raportul Pérez-Vera”). În mod special, pune accent pe faptul că autoritățile judiciare și administrative au obligația, *inter alia*, de a judeca cererile de întoarcere cu promptitudine, inclusiv recursul (punctul 1.5 ”Proceduri rapide”). Procedurile rapide trebuie să fie ca proceduri care sunt atât rapide cât și eficiente: o procedură promptă de luare a deciziilor în baza Convenției servește intereselor superioare ale copiilor (punctul 6.4 ”Managementul de caz”). Ghidul Bunelor Practici menționează că, în anumite țări contractante, întârzierile în executarea ordinelor de întoarcere, sau neexecutarea lor, pun probleme serioase de îngrijorare și recomandă statelor membre să dispună în cadrul sistemelor lor judiciare de mecanisme simple și eficiente pentru executarea ordinelor de întoarcere a copiilor, subliniind că măsura trebuie efectiv îndeplinită și nu doar dispusă (punctul 6.7 ”Executarea”).

B. Convenția internațională asupra drepturilor copilului

37. Dispozițiile relevante ale Convenției Națiunilor Unite asupra drepturilor copilului, semnată la New York la 20 noiembrie 1989, prevăd următoarele:

Preambul

“Statele Părți la prezenta convenție,

...

Având convingerea că familia, ca unitate de bază a societății și ca mediu natural destinat creșterii și bunăstării tuturor membrilor săi și, în special, a copiilor, trebuie să beneficieze de protecția și de asistența de care are nevoie pentru a-și putea asuma pe deplin responsabilitățile în cadrul societății.

Recunoscând că pentru dezvoltarea plenară și armonioasă a personalității sale, copilul trebuie să trăiască într-un mediu familial, într-o atmosferă de fericire, dragoste și înțelegere, ...

Convin după cum urmează:

...

Articolul 7

1. Copilul se înregistrează imediat după nașterea sa și are prin naștere dreptul de a-și cunoaște părinții și de a fi îngrijit de aceștia ...

Articolul 9

1. Statele părți vor veghea ca niciun copil să nu fie separat de părinții săi împotriva voinței acestora...

Articolul 14

1. Statele părți vor respecta drepturile copilului la libertatea de gândire, de conștiință și de religie.

2. Statele părți vor respecta drepturile și obligațiile părinților sau, după caz, ale reprezentanților legali ai copilului de a-l îndruma în exercitarea dreptului său, de o manieră care să corespundă capacităților în formare ale acestuia...

Articolul 18

1. Statele părți vor depune eforturi pentru asigurarea recunoașterii principiului potrivit căruia ambii părinți au responsabilități comune pentru creșterea și dezvoltarea copilului. Părinții, sau, după caz, reprezentanții legali, sunt principalii responsabili pentru creșterea și dezvoltarea copilului. Aceștia trebuie să acționeze, în primul rând, în interesul suprem al copilului.

...”

38. Conceptul de interes superior al copilului, derivat din cel de-al doilea principiu al Declarației asupra drepturilor copilului de la 20 noiembrie 1959, a fost reprodus în articolul 3 § 1 al Convenției asupra drepturilor copilului:

“În toate acțiunile care privesc copii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autorități administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala”.

39. În Comentariu General nr. 7 (2005) privind punerea în aplicare a drepturilor copilului în copilăria timpurie, Comitetul pentru drepturile copilului a dorit să încurajeze recunoașterea de către statele părți a faptului că copii mici sunt titulari ai tuturor drepturilor prevăzute în prezenta convenție și că copilăria timpurie este o perioadă critică pentru realizarea acestor drepturi. Interesele superioare ale copilului sunt analizate, în mod special, în secțiunea 13, după cum urmează:

“13. Interesele superioare ale copilului. Articolul 3 stabilește principiul potrivit căruia interesele superioare ale copilului stau la baza tuturor acțiunilor cu privire la copii. În virtutea imaturității lor relative, copii mici sunt dependenți de autoritățile responsabile să le evalueze și să le reprezinte drepturile și interesele cu privire la deciziile și acțiunile care le afectează bunăstarea, ținând seama de punctele lor de vedere și de capacitățile de evoluție. Principiul interesului superior apare în mod repetat în cadrul convenției (incluzând în articolele 9, 18, 20 și 21, care sunt cele mai relevante pentru copilăria timpurie). Principiul interesului superior se aplică tuturor acțiunilor ce privesc copii și necesită măsuri active pentru a proteja drepturile lor și a promova supraviețuirea lor, creșterea și bunăstarea, precum și măsuri pentru a sprijini și ajuta părinții și alte persoane care au responsabilitatea de zi cu zi a realizării drepturilor copilului:

(a) *Interesele superioare ale copiilor.* Toate deciziile care vizează îngrijirea copilului, sănătatea, educația, etc., trebuie să țină cont de principiul interesului superior, incluzând deciziile luate de părinți, profesioniști și alții responsabili pentru copii.

Statele părți sunt îndemnate să ia măsuri pentru ca copii mici să fie reprezentați independent în toate procedurile legale de către o persoană care acționează în interesul copilului și pentru ca copii să fie audiați în toate cazurile în care ei sunt capabili să-și exprime opiniile și preferințele;

...”

40. Pentru o discuție detaliată, vezi *Neulinger și Shuruk c. Elveției*, ([MC], nr. 41615/07, §§ 49-55, CEDO 2010-...).

C. Dreptul Uniunii Europene

41. Prevederile relevante ale Cartei drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene statuează:

Articolul 7

Respectarea vieții private și de familie

”Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului comunicațiilor”

Articolul 24

Drepturile copilului

1. Copiii au dreptul la protecția și îngrijirile necesare pentru asigurarea bunăstării lor. Ei își pot exprima în mod liber opinia. Aceasta se ia în considerare în problemele care îi privesc, în funcție de vârstă și gradul lor de maturitate.

2. În toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial.

3. Orice copil are dreptul de a întreține cu regularitate relații personale și contacte directe cu ambii părinți, cu excepția cazului în care acestea sunt contrare interesului său.

...”

42. Regulamentul Consiliului (CE) nr. 2201/2003 din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, (cunoscut ca și “Regulamentul Bruxelles II bis”) prevede, îndeosebi, următoarele:

“...

(12) Temeiurile de competență stabilite prin prezentul regulament în materia răspunderii părintești sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului și, în special, de criteriul proximității. Prin urmare, ar trebui să fie competente în primul rând instanțele statului membru în care copilul își are reședința obișnuită, cu excepția unor cazuri de schimbare a reședinței copilului sau ca urmare a unui acord încheiat între titularii răspunderii părintești.

(13) În interesul copilului, prezentul regulament permite instanței competente, în mod excepțional și în anumite condiții, să trimită cauza instanței unui alt stat membru, în cazul în care aceasta este mai în măsură să soluționeze cauza. Cu toate acestea, în acest caz, cea de a doua instanță sesizată nu ar trebui autorizată să trimită cazul unei a treia instanțe.

...”

D. Dreptul leton pertinent

1. Constituția

43. Constituția, în părțile relevante, prevede următoarele:

Articolul 89

“Statul trebuie să recunoască și să protejeze drepturile fundamentale ale omului în conformitate cu prevederile prezentei Constituții, a legilor și tratatelor internaționale la care Letonia este parte”

Articolul 110

“Statul trebuie să protejeze și să sprijine căsătoria – o uniune între un bărbat și o femeie, familia, drepturile părinților și drepturile copilului. Statul acordă sprijin special pentru copii cu dizabilități, copii care au rămas fără îngrijire părintească sau care au suferit de pe urma violențelor”

2. Codul de procedură civilă leton

44. Secțiunea 644¹⁹ a Codului de procedură civilă leton, în vigoare la momentul faptelor, reglementează deplasarea ilicită a copiilor din afara granițelor în Letonia. Acesta prevede ca instanțele să se pronunțe cu privire la orice cerere de acest fel, ședința de judecată desfășurându-se cu participarea părților și a unui reprezentant al *Bāriņtiesa*. În plus, instanțele trebuie să stabilească punctul de vedere al copilului atunci când acesta e capabil de a-l formula.

45. Atunci când se pronunță asupra unei cereri, instanța poate administra din oficiu orice mijloc de probă. Aceasta poate face uz de cele mai adecvate mijloace procedurale și de cele mai rapide metode de stabilire a faptelor, astfel ca hotărârea să poată fi pronunțată într-un termen de șase săptămâni de la data introducerii cererii.

46. Instanța dispune întoarcerea copilului în țara în care își are rezidența, atunci când stabilește că copilul a fost transferat sau reținut ilegal în Letonia și când este îndeplinită una din următoarele condiții:

(1) perioada ce urmează transferului sau reținerii ilice a copilului în Letonia nu trebuie să depășească un an de la data la care persoana sau instituția abilitată a descoperit locația unde se află copilul; sau

(2) perioada ce urmează transferului sau reținerii ilice a copilului în Letonia depășește un an dar copilul nu s-a adaptat vieții în Letonia.

47. Instanța poate să nu dispună întoarcerea copilului în țara de rezidență, atunci când stabilește că copilul a fost transferat sau reținut ilegal în Letonia și există una din următoarele circumstanțe:

(1) a trecut mai mult de un an de la momentul în care persoana sau instituția abilitată a descoperit sau a avut posibilitatea practică de a descoperi locația copilului dar în această perioadă nu a formulat nicio

acțiune în fața instituției pertinente prin care să solicite revenirea copilului în țara de rezidență;

(2) copilul s-a adaptat vieții în Letonia și întoarcerea lui sau ei nu este în interesul superior al copilului.

48. Paragrafele de mai sus se aplică în măsura în care respectă prevederile Convenției de la Haga și ale Regulamentului Consiliului Uniunii Europene (CE) nr. 2201/2003.

E. Codul familiei al Australiei din 1975

49. Secțiunea 61B definește responsabilitatea părintească ca ”toate îndatoririle, drepturile, responsabilitățile și autoritatea care sunt conferite prin lege părinților în relația cu copii”.

50. Secțiunea 61C prevede ca fiecare dintre părinții unui copil care nu are vârsta de 18 ani să exercite autoritatea părintească asupra copilului. Excepție făcând ordinele judecătorești.

51. În scopul Convenției de la Haga, secțiunea 111 B prevede:

(a) fiecare dintre părinții unui copil trebuie privit ca având dreptul la încredințarea copilului, excepție făcând situațiile în care acest drept este interzis printr-un ordin judecătoresc în vigoare la data faptelor; și

(b) cu excepția unui ordin judecătoresc în vigoare, o persoană: (i) împreună cu care un copil va locui în baza unei decizii privind creșterea copilului; sau (ii) care deja își exercită autoritatea părintească asupra unui copil în baza unei decizii privind creșterea copilului; ar trebui să fie considerată ca având dreptul la încredințare; și

(c) cu excepția unui ordin judecătoresc în vigoare la data faptelor, o persoană care-și exercită responsabilitatea părintească asupra unui copil în virtutea prevederilor prezentului act normativ sau oricărei alte legi australiene și este responsabilă cu îngrijirea zilnică sau pe termen lung, bunăstarea și dezvoltarea copilului, trebuie considerată ca având dreptul la încredințarea copilului; și

(d) cu excepția unui ordin judecătoresc în vigoare la data faptelor, o persoană: (i) împreună cu care un copil urmează să petreacă timp în baza unui ordin privind creșterea copilului; sau (ii) împreună cu care un copil urmează să comunice în baza unui ordin privind creșterea copilului; trebuie să fie considerată ca având dreptul la vizitarea copilului.

ÎN DREPT

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 8 AL CONVENȚIEI

52. În fața Marii Camere, reclamanta a pretins că deciziile instanțelor letone prin care s-a dispus întoarcerea fiicei sale în Australia, i-ar fi încălcat dreptul la respectarea vieții de familie în sensul articolului 8 al Convenției, care prevede următoarele:

“1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitare acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.”

A. Aplicabilitatea articolului 8

53. Marea Cameră notează că, în cadrul procedurii desfășurate în fața sa, Guvernul a indicat în mod expres faptul că nu contestă că deciziile instanțelor letone, prin care s-a dispus trimiterea lui E. înapoi în Australia, au reprezentat o interferență în dreptul reclamantei la respectarea vieții de familie, astfel cum acesta este protejat de articolul 8 din Convenție.

54. Ingerința, constatată mai sus, în dreptul reclamantei la respectarea vieții sale private și de familie, reprezintă o încălcare a articolului 8 atâta timp cât nu satisface cerințele paragrafului al doilea al acestei prevederi. Rămâne astfel să se stabilească dacă ingerința a fost ”conformă cu legea”, a urmărit unul sau mai multe scopuri legitime, așa cum au fost definite la alineatul respectiv și, pentru a atinge acele scopuri, a fost necesară ”într-o societate democratică”.

B. Dacă interferența a fost justificată

1. Baza legală

a. Hotărârea Camerei

55. Camera a considerat că prevederile legislației interne și ale Convenției de la Haga indică într-o manieră suficient de clară că, în analiza încălcării articolului 3 al Convenției de la Haga, instanțele letone au trebuit să determine dacă îndepărtarea copilului s-a efectuat prin încălcarea drepturilor la custodie conform dreptului australian, Australia fiind statul în care copilul își avea rezidența obișnuită, anterior îndepărtării sale. În timp ce a remarcat că autoritățile australiene s-au pronunțat asupra responsabilității părințești a lui T. după îndepărtarea copilului, Camera a observat că

instanțele doar au confirmat, nu și stabilit, că reclamanta împreună cu T. s-au bucurat de autoritatea parentală comună de la momentul nașterii copilului, în virtutea prevederilor codului familiei australian. Camera a mai remarcat că reclamanta nu a fost împiedicată să participe la procedurile din Australia, încheiate cu decizia de mai sus, nici să recureze respectiva decizie și, în plus, că aceasta nu a contestat în fața instanțelor naționale probatoriul administrat în sprijinul stabilirii paternității lui T.. Camera a presupus că decizia instanței letone din data de 19 noiembrie 2008, prin care s-a dispus întoarcerea copilului în Australia și care a devenit executorie la data de 26 ianuarie 2009, a fost pronunțată în conformitate cu legea în sensul articolului 8 al Convenției.

b. Observațiile părților

i. Reclamanta

56. În fața Camerei, reclamanta a susținut că instanțele interne nu ar fi trebuit să aplice prevederile Convenției de la Haga, din moment ce, la momentul deplasării în Letonia, ea își creștea fiica singură, ca părinte unic. În fața Marii Camere, aceasta nu a depus observații privitoare la această problemă.

ii. Guvernul

57. Guvernul nu a disputat faptul că ingerința a fost ”prevăzută de lege”, având în vedere că s-a bazat pe prevederile Convenției de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii.

c. Aprecierea Curții

58. Conform jurisprudenței bine stabilite a Curții, expresia ”prevăzută de lege” impune ca respectiva măsură, nu numai să aibă o bază în legea internă dar se referă și la calitatea acesteia din urmă, ce trebuie să fie accesibilă persoanei în cauză și previzibilă cât îi privește efectele (a se vedea, printre multe altele, *Amann c. Elveției* [MC], nr. 27798/95, § 50, CEDO 2000-II; *Slivenko c. Letoniei* [MC], nr. 48321/99, § 100, CEDO 2003-X; și *Kurić și alții c. Sloveniei* [MC], nr. 26828/06, § 341, CEDO 2012-...).

59. Curtea observă că hotărârea prin care s-a dispus întoarcerea copilului în Australia a fost dispusă de Tribunalul Riga în baza Convenției de la Haga din 1980, semnată și ratificată de Letonia în 1982. Mai mult, aplicarea prevederilor secțiunii 644 a Codului de procedură civilă leton, cu privire la îndepărtările ilicite de copii din străinătate în Letonia, este condiționată de conformitatea expresă cu prevederile Convenției de la Haga,

Regulamentului Bruxelles II bis și ale Convenției Europene a Drepturilor Omului.

60. Reclamanta a pretins că, la momentul când a părăsit Australia, ea a fost singura care exercita autoritatea parentală asupra fiicei sale.

61. Totuși, Curtea notează că respectiva chestiune a fost în mod expres examinată de către instanțele letone în cauza privind înapoierea copilului. Instanțele în cauză au aplicat decizia din 6 noiembrie 2008 a Tribunalului Australian pentru Familie prin care s-a confirmat paternitatea lui T. și existența autorității parentale comune asupra copilului de la naștere, neavând competența de a interpreta sau modifica respectiva hotărâre. În consecință, atât Judecătoria cât și Tribunalul Riga au declarat acțiunea lui T. conformă prevederilor Convenției de la Haga sub acest aspect.

62. Mai mult, Curtea consideră că nu este în măsură să hotărască dacă îndepărtarea internațională a unui copil a fost sau nu "ilicită" în sensul articolului 3 al Convenției de la Haga. Într-adevăr, Curtea nu este competentă să judece erorile în fapt sau în drept pretins săvârșite de către o instanță națională, cu excepția cazului și în măsura în care acestea au adus atingere drepturilor și libertăților protejate de Convenție (a se vedea *García Ruiz c. Spaniei* [MC], nr. 30544/96, § 28, CEDO 1999-I): le revine instanțelor naționale să rezolve problemele legate de interpretarea și aplicarea legislației interne și a regulilor generale de drept internațional și a tratatelor internaționale (a se vedea *Maumousseau și Washington c. Franței*, nr. 39388/05, § 79, 6 decembrie 2007, și *Neulinger și Shuruk*, citată mai sus, § 100). În speță, reclamanta, pe lângă faptul că nu a exercitat căile de atac disponibile împotriva deciziei din Australia prin care s-a confirmat paternitatea lui T. și existența autorității parentale comune asupra copilului la momentul plecării sale din Australia, care a reprezentat o condiție prealabilă pentru aplicarea Convenției de la Haga, aceasta nu a demonstrat, nici imposibilitatea contestării deciziei din Australia, nici modul în care instanțele judecătorești naționale au săvârșit o eroare în această privință.

63. În concluzie, Curtea consideră că ingerința contestată a fost conformă legii, în sensul articolului 8 al Convenției.

2. Scopul legitim

a. Hotărârea Camerei

64. Camera a considerat că scopul ingerinței a fost protejarea drepturilor lui T. și ale copilului, care a reprezentat un scop legitim în sensul articolului 8 § 2 al Convenției.

b. Argumentele părților

i. Reclamanta

65. Reclamanta nu și-a exprimat punctul de vedere în această privință.

ii. Guvernul

66. Conform Guvernului, ingerința a urmărit un scop legitim și anume, protecția drepturilor și libertăților lui T. și ale fiicei ale.

c. Aprecierea Curții

67. Marea Cameră împărtășește opinia Camerei potrivit căreia decizia de înapoiere a copilului a urmărit scopul legitim de protejare a drepturilor și libertăților lui T. și E., și care, mai mult, nu a fost contestată de părți în cadrul acestor proceduri.

*3. Necesitatea ingerinței într-o societate democratică***a. Hotărârea Camerei**

68. Cât privește faptul dacă ingerința a fost "necesară într-o societate democratică", Camera, subliniind că nu este rolul său de a se substitui instanțelor interne în determinarea existenței unui risc major în sensul articolului 13(b), a apreciat că trebuie să determine, dacă, în aplicarea și interpretarea Convenției de la Haga, instanțele au respectat prevederile articolului 8, în special în lumina principiilor stabilite de Curte în hotărârea *Neulinger și Shuruk* (citată mai sus). Îndreptându-și mai întâi atenția către raportul psihologului, întocmit la solicitarea mamei în urma hotărârii primei instanțe, Camera a constatat că Tribunalul l-a respins, cu motivația că privește cheștiunea încredințării copilului și că acesta din urmă ar fi protejat de legislația australiană. În opinia Camerei, deși lipsa interogatoriului copilului nu ridică vreo problemă, având în vedere vârsta, totuși, Tribunalul ar fi trebuit să examineze concluziile evaluării psihologice și obiecțiile ridicate de *Bāriņtiesa*; în plus, nimic nu a împiedicat instanța să ordone un examen psihologic din oficiu.

69. În continuare, Camera a precizat că instanțele ar fi trebuit să analizeze dacă au existat suficiente garanții privind întoarcerea minorei în cele mai bune condiții, în special cu privire la bunăstarea ei în Australia și posibilitatea pentru reclamantă de a o urma și de a menține contactul cu aceasta.

70. În timp ce a observat că decizia instanțelor letone în acest caz a contrastat cu abordarea adoptată de instanțele din Letonia în alte cauze în baza Convenției de la Haga, (see *Šneersons and Kampanella*, no. 14737/09, § 94, 12 iulie 2011), și după ce, nu numai că a respins argumentul Guvernului potrivit căruia reclamanta nu a reușit să coopereze, dar a notat și maniera traumatizantă în care a fost executată hotărârea, Camera a conchis că o analiză aprofundată a întregii situații familiale și a unei întregi serii de factori a lipsit din abordarea instanțelor letone, făcând, prin urmare, ingerința disproporționată în sensul articolului 8.

b. Argumentele părților*i. Reclamanta*

71. Reclamanta a apreciat hotărârea Camerei ca pe un exemplu pentru autoritățile naționale în determinarea interesului superior al copilului. Aceasta a observat că, deși în cererea de trimitere la Marea Cameră Guvernul și-a exprimat regretul că Camera nu a avut la dispoziție toate documentele dosarului așa cum au fost examinate de instanțele interne, a fost de datoria acestuia să le depună. Ea a argumentat că scopul instanțelor interne nu a fost protejarea interesului superior al copilului și a considerat că rapoartele psihologice reprezentau singura metodă de determinare a intereselor superioare ale copilului; în acest caz însă, instanțele interne au refuzat să examineze raportul psihologic pe care ea l-a depus, încălcând astfel articolul 12 al Convenției internaționale asupra drepturilor copilului (audierea copilului, fie direct, fie prin intermediul unui reprezentant sau organ abilitat). Ea a subliniat că în determinarea ”interesului superior”, în general se iau în considerare un număr de factori legați de circumstanțele și capacitatea potențialilor îngrijitori ai copilului, cu siguranța și bunăstarea copilului ca preocupare primordială.

72. Reclamanta a adăugat că, prin cererea înaintată Curții, a urmărit să conteste abordarea instanțelor interne adoptată în diferite cauze în legătura cu aplicarea Convenției de la Haga și să demonstreze necesitatea asigurării interesului superior al copilului.

ii. Guvernul

73. Guvernul a remarcat faptul că Curtea a impus o serie de obligații autorităților naționale, în mod special: asigurarea faptului că părinții sunt implicați în procesul decizional într-o măsură suficientă pentru a li se oferi protecție intereselor lor (*Iosub Caras*, citată mai sus, § 41), prevenirea de noi pericole pentru copil sau prejudiciu părților interesate, conform articolului 7 al Convenției de la Haga (ibid., § 34, și *Ignaccolo-Zenide c. României*, nr. 31679/96, § 99, 25 ianuarie 2000), asigurarea tratării de urgență a procedurilor privitoare la înapoierea unui copil răpit, incluzând executarea hotărârilor (*Carlson c. Elveției*, nr. 49492/06, § 69, 6 noiembrie 2008), și asigurarea de reparații părintelui reclamant în eventualitatea nerespectării termenului de șase săptămâni prevăzut de Articolul 11 al Convenției de la Haga (ibid., § 55).

74. Guvernul consideră că aceste principii ar trebui aplicate într-o manieră care să asigure un echilibru perfect între drepturile fiecărui părinte și cele ale copilului. Cu toate acestea, a remarcat dificultatea sarcinii autorităților naționale, atunci când se confruntă cu răpirea internațională a unui copil, care nu permite întotdeauna protecția intereselor tuturor părților și, în special, cele ale copilului, fiecare parte având o percepție diferită, dacă nu contradictorie față de celelalte părți implicate. În continuare, acesta a

insistat asupra distincției care trebuie făcută între procedurile ce privesc înapoierea unui copil și cele ce privesc încredințarea.

75. Guvernul a considerat că autoritățile naționale se bucură de o marjă de apreciere în aplicarea acelor principii la fiecare caz în parte. Din moment ce Curtea nu este o a patra instanță, sarcina acestora nu a fost de a analiza fiecare detaliu al procedurilor interne, ci să verifice dacă procesul decizional, privit în ansamblu, a furnizat persoanelor vizate protecția indispensabilă a intereselor lor (*Diamante și Pelliccioni c. San Marino*, nr. 32250/08, § 187, 27 septembrie 2011). În consecință, contrariul s-ar putea aplica doar dacă deficiențele constatate ar fi fost decisive pentru rezultatul cauzei (*Broka c. Letoniei*, nr. 70926/01, §§ 25-26, 28 iunie 2007).

76. În speță, Guvernul a fost de părere că autoritățile interne au respectat principiile de mai sus și au efectuat o "analiza aprofundată a întregii situații familiale și a tuturor factorilor" (*Neulinger și Shuruk*, citată mai sus, § 139), dar că examinarea în ansamblu a situației familiale trebuie să difere în funcție de fiecare caz, în funcție de existența sau nu, la prima vedere, a unor îngrijorări sau cel puțin a unor îndoieli rezonabile. În plus, pe lângă faptul că interesul superior al copilului impune proceduri rapide, riscul prevăzut de articolul 13 (b) trebuie să fie "major".

77. Guvernul a declarat că cererea înaintată la data de 15 septembrie 2008 de către autoritățile australiene către autoritățile din Letonia a certificat faptul că T. exercita în comun autoritatea parentală asupra copilului și că, contrar declarațiilor reclamantei, decizia din 6 septembrie 2008 nu i-a conferit lui T. acest drept ci i-a confirmat existența la data plecării fiicei sale din Australia. Atât instanțele din Australia cât și cele din Letonia au stabilit că T. își exercita în mod efectiv responsabilitățile parentale, că au existat suficiente motive de a presupune că T. era tatăl biologic al copilului și că reclamanta, de partea ei, a făcut declarații false autorităților în scopul de a obține avantaje.

78. Guvernul a subliniat că raportul psihologic a fost întocmit în mod privat, la cererea reclamantei, și că *Bāriņtiesa* nu era o instituție judiciară. În ciuda respingerii raportului psihologic și a observațiilor înaintate de *Bāriņtiesa*, instanțele au analizat situația familială în lumina probatoriului pe care l-au avut la dispoziție, conform competențelor lor, neexistând nimic în jurisprudența Curții care să pună în discuție această putere. Instanțele letone au decis că plecarea reclamantei din Australia împreună cu fiica sa a fost motivată doar de neînțelegerile acestora cu T. și că nu a existat niciun risc evident de vătămare a copilului în caz de revenire; rezultă că autoritățile letone nu au aplicat Convenția de la Haga în mod automat sau mecanic, fără a respecta principiile stabilite de Articolul 8 al Convenției.

79. Guvernul a subliniat că "înțelegerea și cooperarea tuturor părților interesate sunt întotdeauna ingrediente importante" în evaluarea circumstanțelor unei cauze (*Maumousseau și Washington c. Franței*, citată mai sus, § 83, și *Neulinger și Shuruk*, citată mai sus, § 140). Însă, acesta

consideră că reclamanta a demonstrat o lipsă de cooperare cu autoritățile australiene și letone prin faptul că a ignorat invitația de a lua parte la procedurile în fața instanței australiene, a împiedicat reprezentanții *Bāriņtiesa* să-i evalueze condițiile de viață cu fiica sa din Letonia, a împiedicat contactele dintre T. și fiica sa și prin atitudinea sa extrem de agresivă împotriva lui T. din timpul procedurilor.

80. De asemenea, Guvernul a considerat că instanțele au decis corect când au respins posibilitatea integrării copilului în noul mediu, având în vedere că minora a petrecut doar câteva luni în Letonia.

81. Guvernul a remarcat că instanțele au dispus revenirea minorei în Australia și nu întoarcerea la tatăl său, astfel făcând distincția clară între înapoierea copilului și problema încredințării, o abordare care a fost susținută de Curte (*M. R. și L. R. c. Estoniei* (dec.), nr. 13420/12, §§ 47-48, 15 mai 2012, și *Tarkhova c. Ucrainei* (dec.), nr. 8984/11, 6 septembrie 2011). În orice caz, situația financiară a lui T. nu era de așa natură să-l împiedice să aibă grijă de fiica sa.

82. Guvernul a subliniat nevoia de a se distinge problema relației reclamantei cu fiica sa și riscul ca această relație să se degradeze în cazul înapoierii, de chestiunea riscului intereselor fundamentale ale copilului în sensul articolului 13 (b) al Convenției de la Haga. Ca și cetățean Australian, reclamanta nu s-ar fi confruntat cu dificultăți insurmontabile dacă se întorcea în Australia, din moment ce, contrar reclamanților în cauza *Neulinger și Shuruk* (citată mai sus), ea se bucura de întregul spectru al drepturilor fundamentale. În speță, atât copilul cât și mama aveau cetățenia australiană; în plus, mama avea acces la piața de muncă, având în vedere că și-a și găsit de lucru de când s-a întors, și ar fi avut acces la beneficiile sociale. Nu a existat un istoric de violență în familie ori abuz de autoritate din partea lui T., în timp ce reclamanta a demonstrat lipsă de cooperare și atitudine agresivă. În final, Guvernul a atras atenția Curții asupra faptului că nu putea fi ținut responsabil pentru hotărârile autorităților australiene (acesta s-a referit la *M. R. și L. R.*, citată mai sus).

c. Terții intervenienți

i. Guvernul Finlandei

83. Guvernul a remarcat că Convenția de la Haga din 1980 s-a bazat pe interesul superior al copilului și a avut ca scop protejarea copilului de efectele negative ale răpirii, stabilind, în același timp, anumite motive pentru a refuza o solicitare de înapoiere. Acesta a subliniat că articolul 11 al Regulamentului Bruxelles II bis, aplicabil în Uniunea Europeană, a limitat și mai mult excepțiile de la înapoierea copilului și a reflectat punctul de vedere al statelor membre ale UE, potrivit căruia eficacitatea Convenției de la Haga a servit cele mai bune interese ale copiilor și familiilor. În

continuare, s-a referit la Convenția Națiunilor Unite asupra Drepturilor Copilului.

84. În speță, Guvernul a considerat îndeosebi că obligația instanțelor interne care se pronunță asupra înapoierii unui copil, de a efectua o "examinare aprofundată a situației întregii familii", cum a cerut Camera în hotărârea sa, contravine Convenției de la Haga, care a prevăzut că problemele ce țin de încredințare sau locul de rezidență al copilului intră în competența instanțelor de la locul unde copilul își are în mod obișnuit rezidența.

85. În plus, acesta consideră că instanțele interne au fost cele mai în măsură să analizeze interesul superior al copilului: Curtea nu ar trebui să se substituie acestora ci doar să verifice îndeplinirea exigențelor articolului 8. Cerința unei asemenea analize aprofundate ar duce, într-un final, la dispariția diferențelor între procedurile de înapoiere și cele privind încredințarea, care ar altera sensul Convenției de la Haga. Acesta a subliniat că acest din urmă text prevede excepții de la înapoierea copilului la articolele 12, 13 și 20.

86. Cu privire la raportul psihologic căruia, potrivit Camerei, instanțele interne nu i-au acordat suficientă importanță, Guvernul a remarcat că a fost depus de către mamă pentru a demonstra existența unui risc major, în sensul articolului 13 al Convenției de la Haga, în eventualitatea întoarcerii. Instanța de recurs a respins ca nefondate acuzațiile reclamantei, în baza articolului 13 al Convenției de la Haga, respectând cadrul și în conformitate cu obiectivele Convenției de la Haga. În lumina acestor argumente și cu referință la opiniile disidente exprimate de judecătorii Myjer și López Guerra, anexate la hotărârea Camerei, Guvernul Finlandei a opinat că, în cauza de față, nu e existat nicio încălcare a articolului 8 al Convenției.

ii. Guvernul Republicii Cehe

87. Guvernul a apreciat că viitoarea hotărâre a Marii Camere va avea o importanță deosebită nu numai pentru statul pârât și pentru sistemul convenției, cât și pentru aplicarea Convenției de la Haga și pentru țările din afara continentului European. Acesta a considerat că Convenția de la Haga a oferit o procedură adecvată, având în vedere consecințele serioase ale răpirii, atât pentru copil cât și pentru părintele care se plânge de răpire. În scopul de a preveni efectele negative ale răpirii erau necesare proceduri rapide și o înapoiere promptă, Convenția de la Haga bazându-se pe presupunerea că restabilirea statu-quo-ului care a existat anterior îndepărtării ilegale a reprezentat punctul de plecare cel mai potrivit pentru protecția drepturilor în cauză. Într-un mod similar, acesta s-a mai referit la Regulamentul Bruxelles II bis, în vigoare în cadrul Uniunii Europene.

88. Guvernul a mai declarat că Convenția de la Haga în mod explicit a lăsat chestiunea încredințării în sarcina instanțelor de la locul unde copilul își are în mod obișnuit rezidența și că refuzul de întoarcere a copilului era

prevăzut doar în cazuri de risc major pentru copil. Guvernul a apreciat că evoluția jurisprudenței Curții în acest domeniu, expunând punctele principale, subminează principiul subsidiarității și merge în direcția opusă scopului urmărit de Convenția de la Haga. O ”examinare aprofundată a întregii situații familiale” echivala cu însăși examinarea chestiunii încredințării, încetinind astfel procedurile, chiar dacă trecerea timpului ar juca un rol important în situația în care copilul a fost audiat în cursul procedurilor. În plus, principiul echității ar trebui să însemne că părintele răpitor, obligat să demonstreze într-un termen scurt existența unei amenințări grave în eventualitatea înapoierii copilului, a fost mai degrabă privat de orice avantaj procedural decât de a avea acces la instanțele statului la alegerea lui sau ei pentru determinarea fondului disputei cu privire la încredințare.

89. Guvernul Republicii Cehe a menționat, în special, un conflict între cerința procedurii expeditivă prevăzută în Convenția de la Haga și standardul ridicat de probă stabilit în jurisprudența recentă a Curții. Evaluarea interesului superior al copilului diferă în funcție de procedura în cadrul căreia se efectuează, dacă e vorba de procedura de înapoiere desfășurată în fața unei instanțe în țara unde a fost adus copilul sau în contextul procedurilor privind încredințarea aflate pe rolul unei instanțe în țara de rezidență obișnuită a copilului. După cum acele state părți atât la Convenție cât și la Convenția de la Haga au fost obligate să-și respecte obligațiile în conformitate cu ambele texte, acestea au impus o interpretare și aplicare consecventă a acestora, observându-se că Regulamentul Bruxelles II bis era chiar mai strict decât Convenția de la Haga. Baza de date creată de Biroul Permanent al Conferinței de la Haga pe Drept Internațional Privat (INCADAT) a demonstrat că instanțele naționale au tins să impună o aplicare mai strictă a Convenției de la Haga, conform scopului acesteia. Guvernul Republicii Cehe, argumentând pentru întoarcerea la principiul subsidiarității, a invitat Marea Cameră să caseze hotărârea Camerei și să impună instanțelor investite cu judecarea unei cereri de înapoiere a unui copil limite în examinarea situației familiale.

iii. *Centrul Reunite pentru Răpiri Internaționale de Copii (“Reunite”)*

90. *Reunite* a remarcat că Convenția de la Haga a fost concepută să faciliteze protecția copiilor supuși unei răpiri ilicite transfrontaliere, în baza premisei că, cu anumite excepții, revenirea promptă era în interesul superior al copilului. *Reunite* a achiesat la analiza pe care Curtea a făcut-o în cauza *Maumousseau și Washington* (citată mai sus, § 69), cu privire la scopul și obiectivele Convenției de la Haga. A notat în special faptul că Convenția de la Haga, o convenție cu un succes enorm în combaterea răpirilor internaționale de copii, a urmărit protecția copiilor, nu a adulților. Convenția a prevăzut un număr limitat de excepții de la înapoierea promptă copilului, lăsând chestiunea bunăstării pe termen lung a copilului în seama instanțelor

din țara unde copilul își are în mod obișnuit rezidența. Acestea din urmă au avut deci obligația de a examina în amănunțime situația în interesul copilului, spre deosebire de instanțele din Statul unde a fost adus copilul răpit care, în examinarea cererii de înapoiere, trebuiau să ia o decizie ca urmare a unei analize limitate la cadrul prevăzut de Convenția de la Haga.

91. În timp ce a observat că, în jurisprudența sa, Curtea a identificat un număr de factori fundamentali pentru buna funcționare a Convenției de la Haga, *Reunite* a remarcat că ultimele evoluții sugerează că instanțele trebuiau să facă o examinare completă în determinarea excepțiilor de la înapoierea copilului. Prin urmare, a invitat Marea Cameră să clarifice problema necesității unei analize aprofundate a întregii situații familiale în spiritul Convenției de la Haga și să clarifice dacă acest lucru vizează doar compatibilitatea înapoierii cu prevederile Convenției și nu privește chestiunea competenței exclusive a instanțelor din țara rezidenței obișnuite de a hotărî asupra fondului.

d. Aprecierea Curții

i. Principii generale

92. Curtea consideră oportun să reitereze încă de la început anumite principii pe care trebuie să se bazeze în analiza sa și asupra cărora a atras atenția în hotărârea sa recentă în cauza *Nada c. Elveției* ([MC], nr. 10593/08, § 167, 12 septembrie 2012, CEDO 2012-...), după cum urmează:

”168. Potrivit jurisprudenței constante a Curții, părțile contractante sunt răspunzătoare în temeiul articolului 1 din Convenție pentru toate actele și omisiunile autorităților lor, indiferent dacă acestea au fost o consecință a reglementărilor interne sau a necesității de conformare cu obligațiile internaționale. Articolul 1 nu face nicio distincție cu privire la categoriile de norme sau măsuri și nu scutește nicio parte contractantă de controlul jurisdicțional în baza Convenției (a se vedea hotărârea *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi*, citată mai sus, § 153, și *Partidul Comunist Unit din Turcia și alții c. Turciei*, 30 ianuarie 1998, § 29, Rapoarte 1998-I). Angajamentele internaționale ale unui stat, asumate după intrarea în vigoare a Convenției în privință sa, îi pot atrage răspunderea pentru neconformitatea lor cu scopurile acesteia (a se vedea hotărârea *Al-Saadoon și Mufdhi c. Marii Britanii*, nr. 61498/08 § 128, CEDO 2010, și *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi*, citată mai sus, § 154, precum și hotărârile citate în acestea).

169. Mai mult, Curtea reiterează că dispozițiile Convenției nu pot fi interpretate într-un vid, ci în conformitate cu principiile generale ale dreptului internațional. Trebuie să se țină seama, așa cum o prevede articolul 31 § 3 (c) din Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor din 1969, „de orice regulă pertinentă de drept internațional aplicabilă relațiilor dintre părți” și, în special, de normele privind protecția internațională a drepturilor omului (a se vedea, de exemplu, hotărârea *Neulinger și Shuruk c. Elveției* [MC], nr. 41615/07 § 131, CEDO 2010; *Al-Adsani c. Regatului Unit* [MC], nr. 35763/97, § 55, CEDO 2001-XI; și *Golder c. Marii Britanii*, 21 februarie 1975, § 29, Seria A nr. 18)).

170. La contractarea de noi obligații internaționale, statele sunt prezumate a nu deroga de la obligațiile lor anterioare. În cazul în care mai multe instrumente internaționale aparent contradictorii sunt aplicabile în același timp, jurisprudența internațională, precum și doctrina le interpretează de o asemenea manieră încât să le armonizeze efectele și să evite orice antinomie dintre ele. Prin urmare, două angajamente internaționale divergente trebuie armonizate astfel încât acestea să producă efecte în deplină concordanță cu normele deja existente (a se vedea, în această privință, hotărârea *Al-Saadoon și Mufdhi*, citată mai sus, § 126; *Al-Adsani*, citată mai sus, § 55; și decizia *Banković*, citată mai sus, §§ 55-57; a se vedea, de asemenea, referințele citate din raportul grupului de lucru al ILC intitulat „Fragmentarea dreptului internațional: dificultăți generate de diversificarea și extinderea dreptului internațional ...”

93. Cât privește, mai exact, chestiunea legăturii dintre Convenție și Convenția de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii din 25 Octombrie 1980, Curtea reiterează că, în domeniul răpirii internaționale de copii, obligațiile impuse Statelor Membre, în baza articolului 8, trebuie interpretate în lumina exigențelor Convenției de la Haga (a se vedea *Ignaccolo-Zenide*, citată mai sus, § 95; *Iglesias Gil și A.U.I. c. Spaniei*, nr. 56673/00, § 51, CEDO 2003-V; și *Maumousseau și Washington*, citată mai sus, § 60) și ale Convenției asupra drepturilor copilului din 20 Noiembrie 1989 (a se vedea *Maire*, citată mai sus, § 72; *Maumousseau și Washington*, citată mai sus; and *Neulinger și Shuruk*, citată mai sus, § 132), și ale regulilor și principiilor pertinente de drept internațional aplicabile în relațiile dintre Părțile Contractante (a se vedea *Demir și Baykara c. Turciei* [MC], nr. 34503/97, § 67, CEDO 2008-...).

94. Această abordare implică o aplicare combinată și armonioasă a instrumentelor internaționale și, îndeosebi, în cauza de față, a Convenției și a Convenției de la Haga, ținând cont de scopul și impactul lor asupra protecției drepturilor copiilor și părinților. O asemenea abordare a prevederilor internaționale nu ar trebui să rezulte într-un conflict sau antinomie între diferitele tratate, cu condiția ca Curtea să fie în măsură să-și îndeplinească misiunea în totalitate, și anume ”să asigure respectarea angajamentelor asumate de Înaltele Părți Contractante” la Convenție (a se vedea, între altele, *Loizidou c. Turciei* (Obiecțiuni preliminare), 23 martie 1995, § 93, seria A nr. 310), prin interpretarea și aplicarea prevederilor Convenției într-un mod care face garanțiile sale practice și efective (a se vedea, în special, *Artico c. Italiei*, 13 mai 1980, § 33, seria A nr. 37, și *Nada*, citată mai sus, § 182).

95. Problema decisivă este dacă justul echilibrul dintre interesele concurente în cauză – cele ale copilului, ale celor doi părinți și cele de ordin public – a fost atins, în cadrul marjei de apreciere acordată Statelor în astfel de situații (a se vedea *Maumousseau și Washington*, citată mai sus, § 62), ținând cont, totuși, că interesul superior al copilului trebuie considerat primordial și că obiectivele de prevenire și înapoiere imediată corespund unui concept specific de ”interes superior al copilului” (a se vedea paragraful 35 de mai sus).

96. Curtea reiterează că există un consens larg – inclusiv în domeniul dreptului internațional – în sprijinul ideii conform căreia, în toate deciziile ce privesc copii, interesul superior al acestora trebuie să primeze (a se vedea paragrafele 37-39 de mai sus).

97. Aceeași filosofie este inerentă Convenției de la Haga, care asociază acest interes cu restabilirea statu-quo-ului prin intermediul deciziei de revenire imediată a copilului în țara de rezidență obișnuită în eventualitatea unei răpiri ilicite, ținând seama de faptul că neînapoierea se poate dovedi uneori justificată de motive obiective care țin de interesul copilului, explicându-se astfel existența excepțiilor, în special când există un risc major ca înapoierea să expună copilul vătămarilor fizice sau psihice sau care l-ar plasa într-o situație intolerabilă (articolul 13, paragraful întâi, (b)). În continuare, Curtea remarcă că Uniunea Europeană se aliniază aceluiași concept, în cadrul unui sistem ce implică numai state membre ale EU și care se bazează pe principiul încrederii reciproce. Regulamentul Bruxelles II bis, ale cărui prevederi privitoare la răpirile de copii completează pe cele deja existente în Convenția de la Haga, de asemenea, se referă în Preambul la interesul superior al copilului (a se vedea paragraful 42 de mai sus), în timp ce articolul 24 § 2 al Cartei drepturilor fundamentale subliniază faptul că în toate acțiunile cu privire la copii, interesul superior al acestora trebuie să fie considerat primordial (a se vedea paragraful 41 de mai sus).

98. Astfel, rezultă în mod direct, nu numai din articolul 8 al Convenției, dar și din însăși Convenția de la Haga că o asemenea revenire nu poate fi dispusă în mod automat sau mecanic, având în vedere excepțiile de la principiul înapoierii prompte a copilului în țara de reședință obișnuită prevăzute în mod expres de aceasta (a se vedea *Maumousseau și Washington*, citată mai sus, § 72, și *Neulinger și Shuruk*, citată mai sus, § 138).

99. Astfel cum Curtea a reiterat în hotărârea sa *Neulinger și Shuruk* (citată mai sus, § 140), obligațiile ce revin statelor în acest sens au fost definite în cauza *Maumousseau și Washington* (citată mai sus, § 83).

100. Interesul superior al copilului nu coincide cu interesele tatălui sau ale mamei, exceptând în măsura în care, în mod obligatoriu, au în comun diferite criterii de evaluare cu privire la personalitatea individuală a copilului, mediu sau cu privire la o situație particulară. Totuși, acestea nu pot fi înțelese în mod identic indiferent dacă instanța analizează o cerere de înapoiere a unui copil conform Convenției de la Haga sau judecă fondul unei acțiuni ce privește încredințarea sau autoritatea părintească, ultimele fiind acțiuni care, în principiu, nu intră în sfera de aplicare a Convenției de la Haga (articolele 16, 17 și 19; a se vedea și paragraful 35 de mai sus).

101. Astfel, în contextul unei acțiuni pentru înapoierea copilului exercitată în baza Convenției de la Haga care, prin urmare, este diferită de procedurile ce privesc încredințarea, conceptul interesului superior al copilului trebuie să fie evaluat în lumina excepțiilor prevăzute de Convenția

de la Haga, care se referă la prescripție (articolul 12), condițiile în care se aplică Convenția (articolul 13 (a)) și existența unui ”risc major” (articolul 13 (b)), și respectarea principiilor fundamentale ale statului solicitat ce privesc protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (articolul 20). Această sarcină revine în primul rând autorităților naționale din statul solicitat care beneficiază, *inter alia*, de contactul direct cu părțile interesate. În îndeplinirea obligațiilor în baza articolului 8, instanțele naționale se bucură de o marjă de apreciere care rămâne, totuși, supusă revizuirii europene prin care Curtea, în baza Convenției, revizuieste hotărârile pe care acele autorități le-au pronunțat în exercitarea acestei puteri (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Hokkanen c. Finlandei*, 23 septembrie 1994, § 55, seria A no. 299-A; și, de asemenea, *Maumousseau și Washington*, citată mai sus, § 62, și *Neulinger și Shuruk*, citată mai sus, § 141).

102. Anume, în cadrul acestei examinări, Curtea reiterează că nu își propune să-și substituie propria apreciere celei realizate de instanțele interne (a se vedea, de exemplu, *Hokkanen c. Finlandei*, citată mai sus, și *K. și T. c. Finlandei* [MC], nr. 25702/94, § 154, CEDO 2001-VII). Totuși, trebuie să se asigure că procesul decizional care a dus la adoptarea de către instanțele interne a măsurilor contestate a fost echitabil și a permis părților implicate să își prezinte cauza în totalitate și că interesul superior al copilului a fost respectat (a se vedea *Eskinazi și Chelouche c. Turciei* (dec.), nr. 14600/05, CEDO 2005-XIII (extrase); *Maumousseau și Washington*, citată mai sus, și *Neulinger și Shuruk*, citată mai sus, § 139).

103. În acest sens, Guvernul a considerat, îndeosebi, că situația familială în ansamblu trebuie examinată ținând cont de circumstanțele fiecărui caz (a se vedea paragraful 75 de mai sus). La rândul lor terții intervenienți au fost de părere fie că cerința unei ”analize aprofundate a întregii situații familiale” (*Neulinger și Shuruk*, citată mai sus) contrazice Convenției de la Haga (a se vedea paragrafele 84 și 88 de mai sus), fie au cerut Curții să clarifice acest aspect (a se vedea paragraful 91 de mai sus) și să stabilească limite cu privire la examinarea situației familiale de către instanța chemată să judece o cerere de înapoiere a unui copil (a se vedea paragraful 89 de mai sus).

104. Cu privire la acest aspect, Curtea observă că hotărârea Marii Camere în cauza *Neulinger și Shuruk* (citată mai sus, § 139) la care au făcut trimitere mai multe hotărâri ulterioare (a se vedea, *inter alia*, *Raban c. României*, nr. 25437/08, § 28, 26 octombrie 2010; *Šneersons și Kampanella*, citată mai sus, § 85; și, mai recent, decizia din *M.R. și L.R.*, citată mai sus, § 37) ar putea fi și chiar a fost interpretată ca sugerând că instanțele interne au fost obligate să conducă o analiză aprofundată a întregii situații familiale și a unei întregi serii de factori. Această formulare a fost deja utilizată de Cameră în cauza *Maumousseau și Washington* (citată mai sus, § 74), o astfel de analiză în profunzime fiind, propriu-zis, efectuată de către instanțele interne.

105. În acest context, Curtea consideră oportun să clarifice că constatările sale din hotărârea *Neulinger și Shuruk* de la paragraful 139, nu stabilesc niciun principiu pentru instanțele interne în aplicarea Convenției de la Haga.

106. Curtea consideră că o interpretare armonioasă a Convenției Europene și a Convenției de la Haga (a se vedea paragraful 94 de mai sus) poate fi realizată cu condiția să fie respectate următoarele două condiții. În primul rând, factorii care pot constitui o excepție de la înapoierea imediată a copilului în conformitate cu articolele 12, 13 și 20 din convenția menționată, în special în cazul în care sunt ridicate de una din părțile în proces, trebuie cu adevărat să fie luate în considerare de către instanța de judecată solicitată. Această instanță trebuie să pronunțe o hotărâre care să fie suficient de motivată cu privire la acest capăt de cerere, pentru a permite Curții să verifice că aceste chestiuni au fost efectiv examinate. În al doilea rând, acești factori trebuie evaluați în lumina articolului 8 al Convenției (a se vedea *Neulinger și Shuruk*, citată mai sus, § 133).

107. În consecință, Curtea consideră că Articolul 8 din Convenție impune autorităților naționale o anumită obligație în acest sens: atunci când analizează o cerere de înapoiere a unui copil, acestea nu trebuie să ia în dezbatere doar acuzațiile privind existența unui "risc grav" pentru copil în eventualitatea întoarcerii, ci, de asemenea, trebuie să pronunțe o hotărâre motivată în lumina circumstanțelor cauzei. Atât refuzul de a considera obiecțiile la cererea de înapoiere ce intră sub incidența articolelor 12, 13 și 20 ale Convenției de la Haga cât și insuficienta motivare în respingerea unor asemenea obiecții ar fi contrară exigențelor articolului 8 al Convenției și spiritului și scopului Convenției de la Haga. Este necesară o analiză serioasă a unor asemenea acuzații, demonstrată de motivarea instanțelor interne care nu trebuie să fie automată și stereotip ci suficient de detaliată în lumina excepțiilor prevăzute de Convenția de la Haga, ce trebuiesc interpretate în mod restrictiv (a se vedea *Maumousseau și Washington*, citată mai sus, § 73). De asemenea, acest lucru va permite Curții, a cărei sarcină nu este să se substituie instanțelor naționale, să efectueze supervizarea europeană cu care a fost investită.

108. Mai mult decât atât, cum Preambulul Convenției de la Haga prevede întoarcerea copilului "în statul de rezidență obișnuită", instanțele trebuie să se asigure că măsuri de protecție adecvate sunt în mod convingător prevăzute în această țară și că, în cazul unui risc cunoscut, sunt puse în aplicare măsuri concrete.

ii. Aplicarea acestor principii la cauza de față

109. Curtea, care trebuie să judece în lumina situației existente la momentul măsurii litigioase (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Maslov c. Austriei* [MC], nr. 1638/03, § 91, CEDO 2008-...), remarcă, în primul rând, că spre deosebire de cauza *Neulinger și Shuruk* (citată mai sus), ale

cărei circumstanțe au fost în orice caz deosebit de neobișnuite, mai ales din pricina trecerii unei perioade considerabile de timp, în speță, autoritățile letone au primit în scurt timp solicitarea în baza Convenției de la Haga. Minora a petrecut primii ani din viață în Australia și a ajuns în Letonia la vârsta de trei ani și cinci luni. Cererea de înapoiere a fost depusă la autoritatea centrală la două luni de la plecarea din Australia și hotărârile Judecătoriei și Tribunalului Riga au fost pronunțate la patru și respectiv șase luni după ce reclamanta și fiica sa au ajuns în Letonia. În cele din urmă, T. a întâlnit-o pe E. și împreună au început călătoria de întoarcere în Australia la 14 martie 2009. Rezultă că, nu numai depunerea cererii de întoarcere la autoritățile letone, dar și procedurile interne și întoarcerea copilului au avut loc într-o perioadă de mai puțin de un an, prevăzută în articolul 12 al Convenției de la Haga, care prevede întoarcerea imediată în aceste situații.

110. Mai mult, Curtea notează că instanțele interne, în primă instanță și în recurs, au fost de acord cu privire la răspunsul ce trebuie dat cererii de înapoiere depusă de T. Printr-o hotărâre din 19 noiembrie 2008 Judecătoria, în urma unei ședințe de judecată cu participarea ambilor părinți, s-a pronunțat asupra aplicabilității Convenției de la Haga și a admis cererea lui T. dispunând întoarcerea imediată a copilului în Australia. La 26 ianuarie 2009, în urma unei ședințe, de asemenea, cu participarea ambilor părinți, Tribunalul Riga a menținut această hotărâre.

111. Mai precis, cu privire la motivarea dată de instanțele letone, Curtea remarcă că în primă instanță curtea a respins motivat obiecțiile reclamantei la înapoierea copilului în baza articolului 13 al Convenției de la Haga, după ce a analizat probele depuse de părți, incluzând fotografii și copii ale corespondenței electronice purtată cu rudele lui T., cât și declarațiile martorilor depuse de reclamantă. Pe de altă parte, instanța a refuzat să solicite autorităților australiene informații cu privire la cazierul lui T. și acuzațiile aduse împotriva acestuia și, în cele din urmă, a respins ca nefondată acuzația cu privire la expunerea la un pericol psihic în cazul înapoierii copilului (a se vedea paragraful 21 de mai sus).

112. Curtea observă că, ulterior, situația s-a schimbat în fața Tribunalului Riga, reclamanta depunând în cadrul recursului un certificat întocmit la solicitarea sa de către un psiholog la data de 16 decembrie 2008, adică ulterior pronunțării hotărârii primei instanțe. Acest document a indicat că, în timp ce vârsta fragedă a minorei a împiedicat-o să-și exprime preferința cu privire la locul de rezidență, o separare imediată de mama sa trebuia exclusă din cauza riscului de traume psihologice (a se vedea paragraful 22 de mai sus).

113. Cu toate acestea, în timp ce Judecătoria, în examinarea cererii de suspendare a ordinului de întoarcere, a ținut cont de raport când a dispus, în interesul copilului, suspendarea executării ordinului de întoarcere până la judecarea recursului (a se vedea paragraful 24 de mai sus), Tribunalul a refuzat să îl ia în considerare.

114. Curtea remarcă că instanța de recurs a apreciat concluziile raportului psihologic ca privind fondul chestiunii încredințării și, prin urmare, nu putea servi ca dovadă în judecarea acțiunii privind înapoierea copilului, aflată pe rolul său. Procedând astfel și având în vedere acest raționament, Tribunalul Riga a refuzat să examineze concluziile raportului în lumina prevederilor articolului 13 (b) al Convenției de la Haga, deși avea legătură directă cu interesul superior al copilului prin aceea că a atras atenția asupra riscului unei traume psihice în eventualitatea separării imediate de mamă (a se vedea, dimpotrivă, *Maumousseau and Washington*, citată mai sus, § 63).

115. În baza articolul 8 al Convenției instanțele letone erau obligate să analizeze în mod efectiv o acuzație cu privire la un existența unui ”risc major” în eventualitatea întoarcerii copilului iar constatările acestora ar fi trebuit să se regăsească într-o hotărâre judecătorească motivată (a se vedea paragraful 107 de mai sus).

116. În baza articolului 13 (b) al Convenției de la Haga, instanțele care examinează cerea de înapoiere nu sunt obligate să o admită dacă ”persoana, instituția sau organismul care se împotrivește înapoierii demonstrează existența unui risc major”. În primul rând, părintele care se opune înapoierii trebuie să aducă suficiente dovezi în acest sens. Prin urmare, în speță, reclamanta a avut obligația de a aduce suficiente dovezi în sprijinul acuzațiilor sale care, în plus, priveau existența unui risc, anume descris ca și ”major” de articolul 13 (b). Mai mult, Curtea remarcă că, în timp ce această din urmă dispoziție nu este restrictivă cu privire la natura exactă a ”riscului major” - care ar putea cuprinde nu numai ”traume fizice și psihice” dar și ”o situație intolerabilă” - nu poate fi interpretat , în lumina articolului 8 al Convenției, ca cuprinzând toate inconvenientele legate în mod necesar de experiența de întoarcere: excepția prevăzută în articolului 13 (b) se referă numai la situațiile care merg dincolo de ceea ce un copil ar putea suporta în mod rezonabil. Reclamanta și-a îndeplinit obligația prin depunerea certificatului emis de psiholog care a conchis existența unui risc de traumă pentru copil în eventualitatea separării de mama sa. În plus, reclamanta a mai precizat că T. avea condamnări penale și s-a referit la momentele când acesta a agresat-o. Prin urmare, era sarcina instanțelor letone să efectueze verificări serioase care să le permită, fie confirmarea, fie excluderea existenței unui ”risc major” (a se vedea *B. c. Belgiei*, nr. 4320/11, §§ 70-72, 10 iulie 2012).

117. În consecință, Curtea consideră ca fiind contrar exigențelor articolului 8 al Convenției refuzul de a lua în considerare o asemenea alegație bazată pe un certificat emis de către un profesionist, ale cărui concluzii ar putea dezvălui existența a unui risc major în sensul articolului 13 (b) al Convenției de la Haga. Natura necontencioasă a raportului psihologic nu a fost suficientă pentru a absolvi instanțele de obligația de a-l analiza în mod efectiv, mai ales că intra în competența tribunalului să

supună documentul examinării părților sau chiar să dispună din oficiu întocmirea unui al doilea raport de expertiză, conform legislației letone (a se vedea paragraful 45 de mai sus). De asemenea, trebuiau tratate și problemele ce țineau de posibilitatea mamei de a-și urma fiica în Australia și de a menține contactul cu aceasta. În continuare, Curtea subliniază că, având în vedere circumstanțele cauzei, Tribunalul nu ar fi putut să fie absolvit de o asemenea revizuire, din moment ce drepturile protejate de articolul 8 al Convenției, care face parte din dreptul leton și este direct aplicabil, reprezintă ”principii fundamentale ale statului solicitat cu privire la protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului” în sensul articolului 20 al Convenției de la Haga.

118. Cu privire la necesitatea de a se conforma termenelor scurte prevăzute în Convenția de la Haga și menționate de Tribunalul Riga în motivarea sa (a se vedea paragraful 25 de mai sus), Curtea reiterează că în timp ce articolul 11 din convenția menționată prevede într-adevăr că autoritățile judiciare trebuie să acționeze prompt, acest lucru nu le exonerează de obligația de a proceda la o examinare efectivă a acuzațiilor formulate de o parte în baza uneia dintre excepțiile prevăzute în mod expres și anume, în această cauză, articolul 13 (b).

119. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că reclamanta a suferit o ingerință disproporționată în dreptul său la respectarea vieții de familie, prin aceea că procesul decizional în baza dreptului intern nu a respectat exigențele procedurale inerente articolului 8 al Convenției, Tribunalul Riga omițând să efectueze o examinare efectivă a acuzațiilor reclamantei în baza articolului 13 (b) al Convenției de la Haga.

120. Rezultă că a existat o încălcare a articolului 8 al Convenției.

II. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

121. Articolul 41 al Convenției prevede:

“Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă”.

A. Prejudiciul

122. Întrucât reclamanta nu a solicitat daune materiale sau morale, Curtea consideră că nicio sumă nu trebuie acordată cu acest titlu.

B. Cheltuieli de judecată

123. Reclamanta a pretins suma de 1,996.91 lați letoni (2,858.84 euro (EUR)) pentru costurile și cheltuielile legate de procedura din fața Marii Camere și a depus diverse documente justificative.

124. Guvernul a susținut că pretențiile reclamantei nu erau, nici justificate, nici rezonabile, cu excepția sumei de 485.19 Euro reprezentând costurile ce-au decurs din călătoria pe care reprezentantul reclamantei a efectuat-o pentru a participa la procedura în fața Curții.

125. Curtea reiterează că o despăgubire se poate acorda cu privire la cheltuielile de judecată numai în măsura în care acestea au fost reale, necesare și sunt în quantum rezonabil. În prezenta cauză, și ținând cont de informațiile de care dispune și de jurisprudența sa, Curtea consideră rezonabil să acorde reclamantei cu titlu de despăgubire, suma de 2,000 de euro reprezentând cheltuieli de judecată suportate în legătură cu procesul din fața acesteia.

C. Dobânzi moratorii

126. Curtea consideră necesar ca rata dobânzii moratorii să se întemeieze pe rata marginală de împrumut practică de Banca Central Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA,

1. *Hotărăște*, cu nouă voturi la opt, că a existat o încălcare a articolului 8 al Convenției;
2. *Hotărăște*, cu zece voturi la șapte,
  - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni, suma de 2,000 EUR (două mii de euro) cu titlu de cheltuieli de judecată, plus orice taxă ce ar putea fi percepută reclamantei, convertită în lați letoni la rata practică din ziua decontării;
  - (b) că din momentul expirării perioadei de trei luni, menționată mai sus, până la data decontării se aplică o dobândă simplă egală cu rata marginală de împrumut practică de Banca Central Europeană pentru perioada de întârziere, plus trei puncte procentuale;
3. *Respinge*, în unanimitate, restul pretențiilor reclamantei cu titlu de satisfacție echitabilă.

Redactată în limbile engleză și franceză și pronunțată în ședință publică, în Palatul Drepturilor Omului, Strasbourg, la 26 noiembrie 2013.

Michael O'Boyle
Grefier adjunct

Dean Spielmann
Președinte

În conformitate cu articolul 45 § 2 din Convenție și articolul 74 § 2 din Regulamentul Curții, următoarele opinii separate sunt anexate la prezenta hotărâre:

- opinia concordantă a Judecătorului Pinto de Albuquerque;
- opinia disidentă conjunctă a Judecătorilor Bratza, Vajić, Hajiyeu, Šikuta, Hirvelä, Nicolaou, Raimondi and Nussberger.

D.S.
M.O'B.

Opiniile separate nu au fost traduse, însă acestea pot fi consultate în repertoriul jurisprudențial HUDOC al Curții, fiind redactate în limbile engleză și franceză, limbile oficiale ale hotărârii.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2013.

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Această traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ea nu obligă Curtea, care, de altfel, nu își asumă nicio responsabilitate pentru calitatea acesteia. Ea poate fi descărcată din baza de date a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din orice altă bază de date căreia HUDOC i-a transmis acest document. Traducerea poate fi reprodusă în scopuri necomerciale cu condiția ca titlul cauzei să fie citat în întregime împreună cu indicația de mai sus privind drepturile de autor și referința la Fondul Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei. Orice persoană care intenționează să utilizeze fragmente din prezenta traducere în scopuri comerciale este rugată să contacteze adresa următoare: publishing@echr.coe.int

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights

(<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int